МУЗЕЙ-МАСТЕРСКАЯ

ГАПАРА АЙТИЕВА

Сүрөтчүнүн бөлмөсү

Кабинет художника

СССРдин эл сүрөтчүсү, Социалисттик Эмгектин Баатыры, Кыргыз ССРинин Токтогул атындагы мамлекеттик сыйлыгынын лауреаты, СССРдин сүрөт Академиясынын мүчө-корреспонденти Гапар Айтиевдин музей-өнөрканасы Кыргыз ССР Министрлер Советинин 1986-жылдын 11-июнда кабыл алган «Гапар Айтиевдин эстелигин түбөлүккө калтыруу» деген токтомунун негизинде түзүлгөн.

Гапар Айтиев — кыргыз сүрөт өнөрүнүн пайдубалын орнотууга катышкан

Музей-мастерская народного художника СССР, Героя Социалистического Труда, лауреата Государственной премии Киргизской ССР имени Токтогула, члена-корреспондента Академии художеств СССР Гапара Айтиева был открыт 28 января 1988 года (на основании Постоновления Совета Министров Киргизской ССР «Об увековечении памяти Г. Айтиева» от11 июня 1986 года) в бывшей мастерской художника, где он работал с 1976 по 1984 годы,

биринчи сүрөтчү. Анын чыгармалары Третьяков галереясында, Чыгыш элдеринин мамлекеттик музейинде, союздук республикалардын жана Кыргызстандын сүрөт өнөр музейинен орун алып, инсандардын көңүл ышкысын ойготуп, жашоодогу эң бир улуу сезимдер менен гармониялуу жашоого үндөп келет.

Музей 1988-жылы 28-январда сүрөтчүнүн 1976-жылдан 1984-жылга чейин эмгектенген өнөрканасында ачылган. Мындагы фонду сүрөтчүнүн түркүн эмгектеринен түзүлгөн. Айрымдары сүрөтчүнүн жакындарынан, туугандарынан жыйналып алынган. Музейдеги чогултулган маалыматтар сүрөтчүнүн өмүр баянынан, талантынан баяндама берип, келүүчүлөрдү живописттери, графикалары, айкели, каттары, түрдүү документтери, афишалары жана сүрөтчүнүн ар кайсы жылдарда чыгарылган каталогдору менен кенен-кесири тааныштырат. Музейдин биринчи бөлмөсү — анын балалык чагына, улан курагына арналган. Фотолор жана педтехникумда окуган студенттик жылдарынан кабар берген документтер бар.

Гапар Айтиев 1912-жылы 28-сентябрда Ош областынын Кара-Суу районунун Төлөйкөн айылында туулган. Болочоктогу сүрөтчү 3 жашында энесинен ажырап, өмүр бою бир үзүм нан үчүн кара жанын карч урган атасы экөө томсоруп кала беришет. Ошентип, жакырчылыктан жана жокчулуктан башы арылбаган Гапар он эки жашында Оштогу балдар үйүнө кабыл алынат. Ушул жерден Гапардын кат-сабаты жоюлуп, илим-билимдин жана сүрөт өнөрүнүн сыйкырдуу дүйнөсүнө баш багат.

Гапар балдар үйүнөн кийин Кыргыз агартуу институтуна келип кирет. Ушул жерден ал өзүнүн биринчи окутуучусу В. В. Образцов менен жолугушат. Далай жаш таланттарды барчындай таптаган Образцов элеттик жаш жигиттин сезимтал ышкысын тутантып, аталык устаттык насааттарын айтат. Бул кездешүүдөн Гапар «Искусство деген чоң ажайып дүйнө, анын табиятын түшүнүү жана кызмат кылуу үчүн бүтүндөй өмүрдү, күч-аракетти арноо да аздык кыла тургандыгын» түшүндү.

Гапардын живописке болгон кызыгуусун козгогон дагы бир устаты живописчи С. А. Чуйков болду. Чуйковдун искусствого болгон мамилеси жаш сүрөтчүнүн жүрөгүндө кайталангыс изин калтырды.

Гапар Айтиев «Атанын портрети» деген алгачкы эмгеги менен 1934-жылы Фрунзе шаарында өткөн республикалык сүрөт көргөзмөсүнө катышат. Ошондой

Гапар Айтиев — один из первых профессиональных художников киргизского народа. Его произведения вошли в золотой фонд многих крупнейших музеев страны: Государственной Третьяковской галереи, Государственного музея искусств народов Востока, музеев союзных республик. Большинство произведений художника сосредоточено в коллекциях Государственного музея изобразительного искусства Кыргызстана.

Музей-мастерская художника — небольшой особняк с уютным зеленым двориком, где, как и прежде, цветут розы, сирень, радуют красотой вечнозеленые тянь-шанские ели, когда-то с любовью посаженные живописцем.

Основой музейный фонд — живопись, графика, скульптура — принесенные в дар музею его родственниками. Понять стиль мастера, проследить его творческое развитие помогают письма, документы, афиши, каталоги разных лет.

Основная экспозиция занимает четыре комнаты и большой зал. На антресоли — графика.

Первая комната. Здесь представлены документы, фотографии детских и юношеских лет, снимки, сделанные в годы учебы в педтехникуме, фотографии отца Г. Айтиева — Айты Досова, фотоснимки 1930-1935 годов, характеристика на студента Московского художественного училища «Памяти 1905 года», каталоги IV-ой республиканской выставки, посвященной 20-летию Великой Октябрьской Революции.

Гапар Айтиев родился 28 сентября 1912 года в селе Тулейкен Кара-Суйского района Ошской области. Мать художника умерла, когда ему исполнилось всего три года. Отец был очень одаренным человеком. К сожалению, трудная жизнь бездомного батрака помешала ему развить природный талант незаурядного мастера «на все руки», сказителя былин, певца и музыканта. Двенадцатилетним мальчиком Айтиев, как сын батрака-кочевника был принят в Ошский детский дом. Здесь он начал обучаться грамоте, рисовать. Отсюда поступил на подготовительные курсы Киргизского иститута просвещения. Первым учителем Айтиева стал В. Образцов. Благодаря ему понял, что... «Искусство может целиком захватить человека, стать целью его жизни, заставить отдать ему свои желания и силы».

Большую роль в творческой судьбе Айтиева сыграл известный советский живописец С. Чуйков. Своей страстной, вдохновенной любовью к искусству он

Экинчи бөлмөнүн экспозициясынын фрагменти

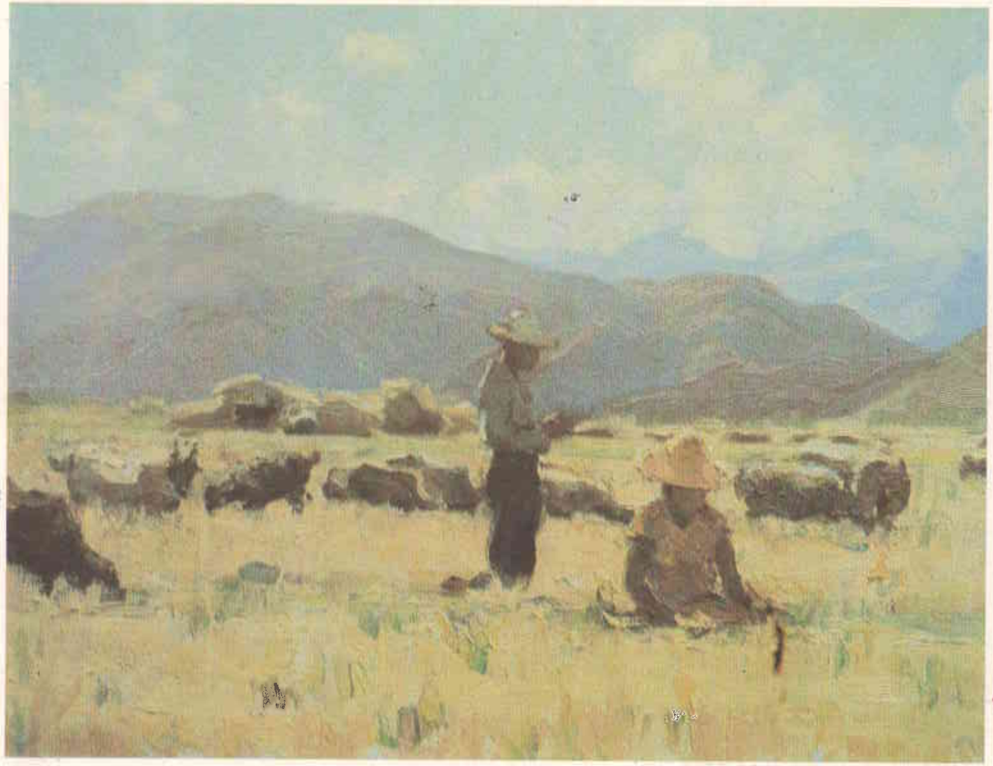

Тоо өрөөнүндө 1966-ж.

Мукаба, май боегу 29x72,2

В долине гор, 1966 г. К., м. 29x72,2

эле бул экспозицияда Г. Айтиевдин атасы Айты Досовдун фотосу, «1905-жылкы ИЗО окуу жайынын» студенттерине жазылган мүнөздөмөлөр, 1930—1935-жылдардагы фотолор, Октябрь революциясынын 20 жылдыгына арналган көргөзмөсүнүн каталогу бар.

Эми тепкичтер менен экинчи кабатка көтөрүлөбүз. Бул жерде сүрөтчүнүн согуштан кийинки мезгилде жазылган полотнолору илинген.

Экинчи бөлмө. Мындагы экспозиция Г. Айтиевдин 1935—70-жылдардагы чыгармачылыгын баяндайт.

Сүрөтчү 1935-жылы Наркомпростун жолдомосу менен Москвадагы «1905-жылды эскерүү» атындагы сүрөт көркөм окуу жайына жиберилет. Борбордогу окуу мезгилинде Айтиевдин сүрөтчү катары калыптанышында Д. Крымов жана Г.Петровичев өңдүү педагогдордун эмгеги зор. Окуу жайды ийгиликтүү аяктаган Г. Айтиев 1938-жылы Фрунзе шаарына кайтып келер замат Кыргыз-

поддержал увлечение живописью молодого художника.

Самая ранняя из работ Айтиева — «Портрет отца» (1932). Эта картина экспонировалась на Первой республиканской выставке в 1934 году (г. Фрунзе).

На 2-й этаж ведет лестница, вдоль которой полотна художника, написанные в послевоенные годы.

Вторая комната. Здесь самая обширная экспозиция, рассказывающая о деятельности художника в период с 1935 по 1970 годы. Представлены документы, датированные 1935 годом, связанные с направлением его в Московское художественное училище «Памяти 1905 года». Профессиональные знания художника формировались под влиянием педагогов Н. П. Крымова и П. И. Петровичева. Учеба в училище, творческая дружба с В. Образцовым и С. Чуйковым помогли ему раскрыть глубину и неисчерпаемые

Таш-Рабат 1969-ж.
Мукаба, май боегу 34х50

Таш-Рабат, 1969 г. К., м. 34х50

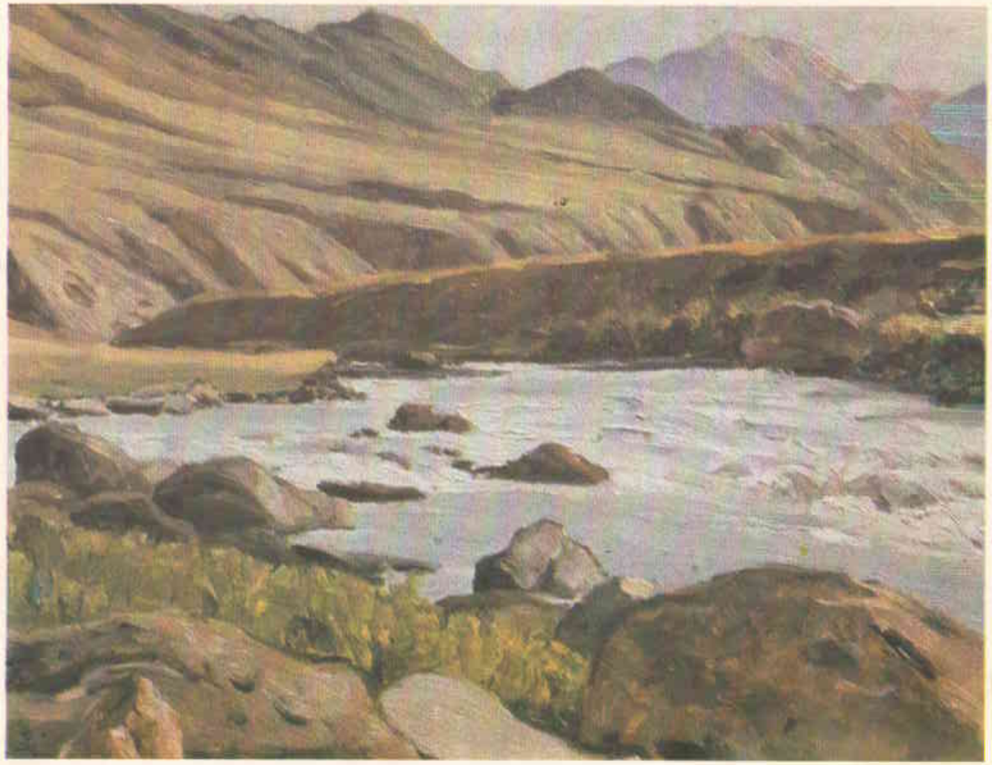

Чон-Кемин 1940-ж.

Таар, май боегу. 16х30

Чон-Кемин, 1940 г. Х., м. 16х30

стандын Москвада өтө турган биринчи декадасына активдүү катышат. Ал Кыргыз мамлекеттик музыкалуу драма театрына постановщик болуп дайындалат. (Азыр ал театр А. Малдыбаев атындагы академиялык опера жана балет театры) Декадага даярдалган «Алтын кыз» музыкалуу драмасынын жана «Токтогул» операсынын артисттеринин костюмдарын, декорация жасалгаларынын эскиздерин даярдоого сүрөтчү көп эмгек жумшайт.

Айнек текчеге ошол Москвада өткөн Кыргызстандын адабият жана искусство декадасы жөнүндөгү документтер, фотолор, грамоталар, Ардак грамоталар коюлган.

Улуу Ата Мекендик согушта Г. Айтиев майдандын алдыңкы катарында взводдун, жөө аскер пехотасынын кийин пулемет ротасынын командири болуп кызмат өтөгөн. 1943-жылы жарадар болгондон кийин кайтып келип сүрөтчүлөр союзуна кирет да чыгармачылыгынын

возможности русской реалистической школы живописи.

Закончив успешно учебу в училище в 1938 году и вернувшись во Фрунзе, Айтиев включается в активную подготовку Первой декады киргизского искусства в Москве. Назначенный художником-постановщиком Киргизского государственного музыкально-драматического театра (ныне Государственный Академический театр оперы и балета им. А. Малдыбаева), много работает над созданием декораций, костюмов действующих лиц к декадным спектаклям: драме «Алтын-кыз» и опере «Токтогул».

Демонстрируются уникальные документы, фотоснимки, рассказывающие о Первой декаде литературы и искусства Киргизской ССР в Москве, и Почетная Грамота Президиума Верховного Совета Киргизской ССР.

В годы Великой Отечественной войны Г. Айтиев — на передовой линии фронта, сначала в качестве командира пехотного взвода, затем командира пулеметной роты. В 1943 году, после ранения Айтиев возвращается в Союз художников и включается в его творческую деятельность. Первое произведение этого периода — картина «Письмо с фронта» (1943 г., КГМИИ).

жаңы барактарын жарата баштайт. Согуштагы таасирлери анын «Согуштан кат» (1943-ж. КМСӨМ) деп аталат. Ошондой эле бул жерде согуш мезгилиндеги фотолор, каттар коюлган.

Экинчи бөлмөдөгү экспозициянын басымдуу көпчүлүгү сүрөтчүнүн 50 жылдык маарекесине арналган материалдар. Айнек текчеге анын СССРдин сүрөт академиясынын мүчө-корреспонденти деген күбөлүгү, «Кыргыз жергеси» деген серия үчүн алган Кыргыз ССРинин Токтогул атындагы мамлекеттик сыйлыгынын дипломү, белгиси, А. Малдыбаевдин «Тунгуч зергерге» деген ырынын тексти, нотасы коюлган.

Үчүнчү бөлмө. Кире бериштеги айнек текчеде сүрөтчүнүн орден-медалдары, Ардак грамоталары, СССРдин эл сүрөтчүсү жана Кыргыз эл сүрөтчүсү. Кыргыз ССРинин искусствосуна эмгек сиңирген ишмер деген наамдардын берилишиндеги Указдар, күбөлүктөрү, ман-

Среди материалов экспозиции — фронтовые фотоснимки, письма тех тревожных лет. Значительное место занимают материалы к 50-летнему юбилею художника: диплом и значок лауреата Государственной премии Киргизской ССР имени Токтогула за серию картин «Земля Киргизская», поздравительные адреса, телеграммы, текст и ноты песни Молдыбаева «Тунгуч зергерге», посвященной Айтиеву, удостоверение члена-корреспондента Академии художеств СССР.

Третья комната. На стендах — ордена, медали, Почетные Грамоты, Указы о присвоении звания заслуженного деятеля искусств Киргизской ССР, народ-

Сүрөтчүнүн сыйлыктары
Награды художника

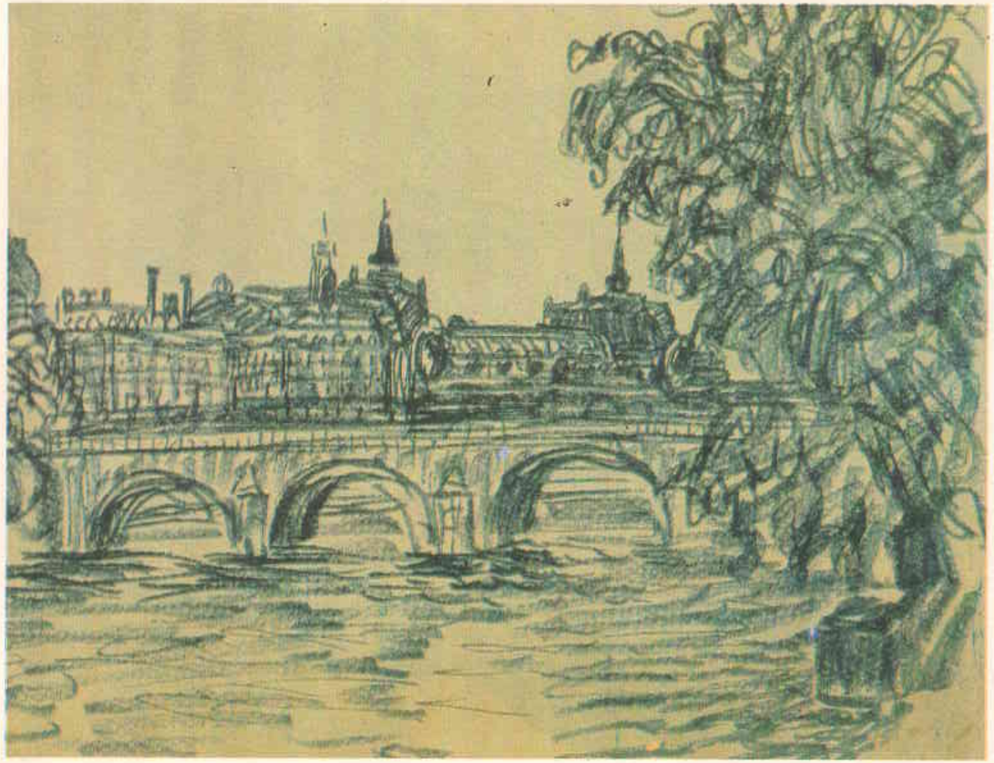

Сена аркылуу көпүрө 1964-ж.
Кагаз, фломастер. 37x28
Мост через Сену, 1964 г. б., ф. 37x28

5, 6, 7 чакырылыштагы Кыргыз ССРинин депутаты деген белгилер коюлган.

Советтик сүрөт искусствосуна сиңирген эмгеги үчүн 1982-жылы Гапар Айтиевге Социалисттик эмгектин Баатыры деген наам берилген.

Г. Айтиев Ленин ордени, Эмгек Кызыл Туу ордени, «Ардак белгиси», «Октябрь революциясы» ордендери, «Эмгектеги каармандыгы үчүн», 1941—1945-жылдары «Улуу Ата Мекендик согушта Германияны жеңгендиги үчүн» жана В. И. Лениндин 100 жылдык юбилейине «Эмгектеги ийгилиги үчүн» деген медалдар менен сыйланган. Экспозициянын бир фрагментинде сүрөтчүнүн илим, маданият, искусство чыгаандары менен чыгармачылык тыгыз байланышы чагылдырылган. Бул фотолордо профессор А. Фаворский, СССРдин эл сүрөтчүсү, айкелчи С. Коненков, СССРдин эл сүрөтчүсү С. А. Чуйков жана Гапар

мандаты, депутатские билеты и значки депутата Верховного Совета Киргизской ССР 2, 3, 4, 5, 6, 7-го созывов.

В 1982 году за большие заслуги в развитии советского изобразительного искусства Г. Айтиеву было присвоено звание Героя Социалистического труда.

Г. Айтиев награжден орденами Ленина, Трудового Красного Знамени (дважды), «Знак Почета», «Октябрьской Революции», медалями «За трудовую доблесть», «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941—1945 гг.», «За доблестный труд в честь 100-летия со дня рождения В. И. Ленина».

О широких дружеских и творческих контактах художника с деятелями культуры, науки и искусства говорят фотоснимки, представленные в экспозиции: Айтиев с народным художником СССР профессором А. Фаворским, скульптором С. Коненковым, народным художником СССР С. Чуйковым. Часть экспозиции

Экспозициянын дагы бир бөлүгү сүрөтчүнүн чет өлкөлөргө: Иранга, Польшага, Италияга, Францияга барган сапарын баяндайт.

Ушул жерде сүрөтчүнүн көргөзмөлөрүнүн каталогдору, Г. Айтиев жөнүндө жазылган китептер, макалалар бар.

Экинчи кабаттын жогорку текчесинде Г. Айтиевдин чет өлкөлөргө барганда жараткан графикалык иштеринин сериясы коюлган. Польшанын байыркы Краков, Варшава шаарларындагы зарисовкалар көрүүчүлөрдү кайдыгер калтырбайт. 1963-жылы Францияга барганда акын-сүрөтчүлөр суктанган айтылуу Париждин көчөлөрүнө, аянттарына, кооз сарайларына арнап сүрөтчү бир топ чыгармаларды жараткан.

Төртүнчү бөлмө. Бул жерде сүрөтчүнүн талантынын дагы бир кыры көрүнөт. Сүрөтчү Ысык-Көл кылаасында эс алып жүргөндө карагайдын, талдардын тамырларын алып сүргүлөп, жанып, оюу-чийүү менен кооздоп айбанаттарды,

поездках в Иран, Польшу, Италию Францию и другие страны.

Здесь же в витринах — статьи Г. Айтиева о художниках, каталоги выставок разных лет, книги, написанные об Айтиеве.

Второй этаж, антресоли. Здесь представлена серия графических работ художника, выполненных во время творческих поездок за границу.

Особый интерес вызывают зарисовки старинных польских городов — Кракова, Варшавы. Художник, посетив в 1963 году Францию, не мог остаться равнодушным к воспетому поэтами Парижу и с большой теплотой и любовью писал его площади, дворцы, улицы.

Четвертая комната. Здесь находятся различные поделки из дерева, выполненные мастером, а также портрет Г. Айтиева, написанный художником-графиком Л. А. Ильиной.

По стене вдоль лестницы — портреты народного поэта А. Токомбаева, худож-

ССРдин эл сүрөтчүсү Г. Айтиев, Кыргызстандын эл сүрөтчүсү А. И. Игнатьев менен 1970 ж.

Народный художник СССР Г. Айтиев и народный художник Кыргызстана А. И. Игнатьев 1970 г.

А. Ильина тарткан Айтиевдин портрети илинип коюлган.

Экинчи кабатка көтөрүлүп бараткан дубалда сүрөтчүнүн замандаштары — эл акыны А. Токомбаевдин, сүрөтчү С. Акылбековдун, профессор Х. Карасаевдин, кыякчы С. Бекмуратовдун, акын М. Алыбаевдин жана башкалардын портреттери илинип турат.

Чоң бөлмө. Экспозициянын көбүрөөк бөлүгүн айкелдер (скульптура) ээлейт. 1957-жылы жез таңдай акын Токтогулдун бронзадан жасалган эстелиги акындын туулган жери Кетмен-Төбөгө орнотулган. 1970-жылы Фрунзе шаарында Токтогулдун эстелигине сынак жарыяланып, Г. Айтиев менен А. Исаев сынактын жеңүүчүлөрүнөн болуп калышты. Бул эстелик 1974-жылы Малдыбаев атындагы опера жана балет театрынын алдындагы кооз аянтка орнотулган.

Г. Айтиев көп жылдар бою Кыргыз-

расаева, кыякчи С. Бекмуратова, поэта М. Алыбаева и других близких ему по духу деятелей искусств.

Большой зал. В центре — бронзовый бюст Токтогула, созданный в 1957 году и установленный на родине прославленного акына в Кетмень-Тюбе Токтогульского района.

Позже в 1970 году вместе с архитектором А. Исаевым Г. Айтиев становится победителем конкурса на сооружение памятника Токтогулу в столице Киргизии г. Фрунзе. Памятник был установлен в 1974 году на площади театра оперы и балета им. А. Малдыбаева.

Много сил и времени Айтиев отдает работе над созданием художественного образа первого большевика Киргизии... чекиста, члена РСДРП (б) с 1905 года Т. Жукеева-Пудовкина. Памятник большевику был установлен в 1973 году на

Париждин чатырлары 1963-ж.

Кагаз, фломастер. 28,8х40,5

Крыши Парижа, 1963 г. б., ф. 28,8х40,5

дан РСДРП(б)нын мүчөсү Т. Жукеев-Пудовкиндин образынын үстүндө иштеди. Бул эстелик Жукеевдин туулган жеринде Нарын шаарында 1973-жылы коюлган. Андан сырткары бул экспозицияда Г. Е. Арапов тарткан сүрөтчүнүн жана кыргыз эненин бюсту жайгаштырылган.

Өнөрканасынын дубалдарында сүрөтчүнүн ар кайсы мезгилде жазган пейзаждары илинип турат. Мольбертте сүрөтчүнүн тартып бүтпөй калган «Чабан» аттуу акыркы эмгеги калган. Анын жанында палитра жана Г. Айтиевдин 50

В экспозиции — бюст Г. Айтиева, выполненный московским скульптором Г.Е. Араповым, и бюст женщины, олицетворяющей собой образ матери-киргизки.

На стенах мастерской — пейзажные работы, созданные в разные периоды творчества. На мольберте — последняя работа художника «Чабан», которую он не успел закончить. Рядом — столик-палитра и ящик для красок с автографами художников, подаренный ими в день 50-летия Айтиева.

В память об Айтиеве Постановлением ЦК Компартии Киргизии и Совета Ми-

Кыргызстандын туштугундө 1964-ж.
Кагаз, пастель, фломастер 43,5х33,5
На юге Киргизии, 1964 г. б., пастель, фломастер 43,5х33,5

ю.у коюлган боёк салуучу ящик бар.

Кыргыз элинин таланттуу сүрөтчү улунун ысымын түбөлүккө калтыруу үчүн Кыргыз өкмөтү 1987-жылы 26-августта Г. Айтиев атындагы сыйлыкты уюштурду.

Анын аты Ош шаарындагы балдар сүрөт окуу мектебинё Төлөйкөн айылындагы 8 жылдык мектепке коюлду. Фрунзе шаарындагы «Асанбай» кичирайонунун бир көчөсү Г. Айтиевдин ысымы менен аталды.

Мемориалдык музей жөнүндөгү татынакай ой-пикирлерди каттоо китебиндеги төмөнкүдөй саптардан баамдоого болот: «Фрунзе шаарында ачылган Г. Айтиевдин музей-өнөрканасы эмгекчил сүрөтчүнүн басып өткөн чыгармачылык жолу, биз, замандаштары менен жашай бере тургандыгын ачык көрсөтүп турат. Анын ар кыл сүрөттөрү, этюддары сүйүктүү жергебизди өзүнүн сонун үнү менен ырдап тургандай туюлат. Бул үйдөн сүрөтчүнүн ички дүйнөсүнүн тазалыгын, тунуктугун жана су-

1987 года учреждена премия им. Г. Айтиева. Его именем названа детская художественная школа в г. Оше и восьмилетняя школа в селе Тулейкен. Одна из улиц в микрорайоне «Асанбай» в г. Фрунзе носит его имя.

О впечатлениях, которые оставляет мемориальный музей, можно судить по многочисленным записям в книге отзывов: «Музей-мастерская Г. Айтиева, открытый в городе Фрунзе, наглядно показывает творческий путь художника-труженика, жившего рядом с нами, современниками. Его картины, этюды — это песнь о родном крае, спетая им по-своему... В этом доме узнаешь глубже душу художника, его внутреннюю чистоту

Төрттүнчү бөлмөнүн экспозициясынын фрагменти

С. Акылбековдун портрети 1962-ж.

Таар, май боегу 93х104

Комузчу Кыштообаев 1974-ж.

Мукаба, май боегу. 50х69,6

Залдын экспозициясынын фрагменти

Залдын экспозициясынын фрагменти

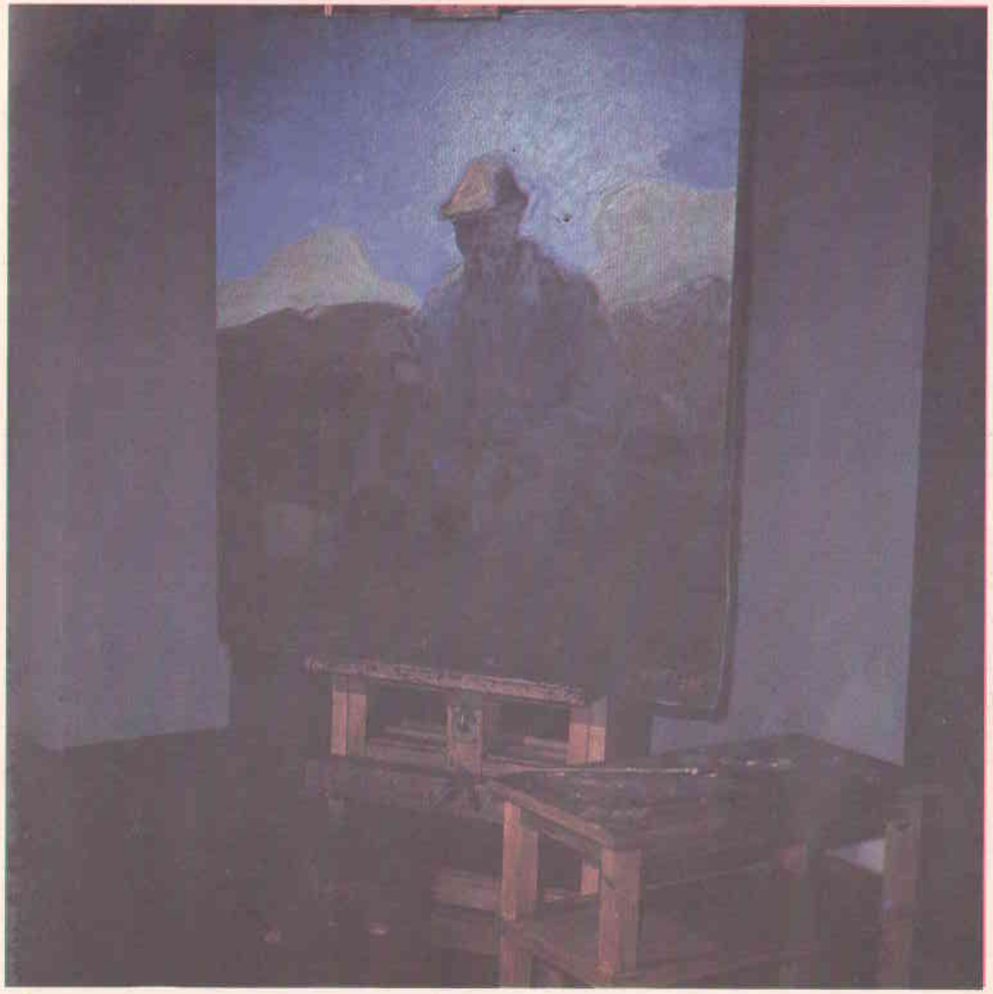

Булуттуу кеч 1951-ж.
Таар, май боегу, 23x41,5

Музейдин дареги: 720040 Бишкек шаары,
Кызыл Октябрь көчөсү, 78
телефону: 22-14-05
Музей саат 9 дан 18-ге чейин иштейт.
Түшкү тыныгуу саат 13 тон 14-ко чейин
Дем алуу күндөрү: дүйшөмбү, шейшемби.

Адрес музея: 720040 г. Бишкек,
ул. Краснооктябрьская, 78
телефон: 22-14-05
Музей работает с 9 до 18 часов
Перерыв с 13 до 14 часов
Выходные дни: понедельник, вторник

Составитель: **Момаханова А. К.**
Ответственный за выпуск: **Момаханова А. К.**
Художник: **Барабанцева О. И.**
Технический редактор: **Василенко Т. Ф.**
Путеводитель
Цена 2 руб.

Заказ 2024. Тираж 1000
Малое Кантское полиграфическое предприятие